

- Sandra, D., S. Frisson & F. Daems (1999). “Why simple verb forms can be so difficult to spell: the influence of homophone frequency and distance in Dutch”. In: *Brain and Language*, 68, p. 277-283.
- Sandra, D. & L. van Abbenyen (2009). “Frequency and analogical effects in the spelling of full-form and sublexical homophonous patterns by 12 year-old children”. In: *Mental Lexicon*, 4, p. 239-274.
- Verhaert, N. (2015). *Rules or regularities? The homophone dominance effect in spelling and reading regular Dutch verb forms*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen. [doctoraal proefschrift].
- Verhaert, N., B. Vandekerckhove, W. Daelemans & D. Sandra (in voorbereiding). “Errors in the wild: The effect of Homophone Dominance in a naturalistic writing context”.

Ronde 8

Guido Cajot & Patricia Huion
UC Leuven-Limburg
Contact: Guido.cajot@ucll.be
Patricia.Huion@ucll.be

Uit fouten kan je leren

1. Inleiding

‘GuLL’ (*Guerilla Literacy Learning*) is een internationaal Erasmus+ KA2-project met 10 partners uit verschillende landen. Taaldocenten, bibliotheekverantwoordelijken en gemeenschapswerkers gaan in verschillende Europese talen op zoek naar taalfouten die leerlingen, studenten en cursisten (= leerders) maken in hun mondeling en schriftelijk taalgebruik. Door over eigen fouten na te denken en hiervoor oorzaken te zoeken, krijgen leerders via narratieve coaching inzicht in hun fouten. Dat wordt voor hen de basis voor een duurzaam verbeteringstraject¹.

Guerrilla/**guer-ril-la** (niet: gu-errilla)/erilja/, in België ook: /erilja/zelfstandig naamwoord; de (m); meervoud: guerrilla’s(1824) Spaans, verkleiningsvorm van guerra (oorlog)

1. (verzamelnaam) geheel van (para)militaire operaties in vijandelijk of door de vijand bezet gebied, uitgevoerd door ongeregelde, veelal inheemse strijdkrachten

2. Guerilla Linguistics

In de traditionele taalverwerving zijn er talloze regels die moeten voorkomen dat leerders fouten maken. *Guerilla Literacy* wil taalleerders ertoe brengen eigen fouten uit te leggen, eigen foutenpatronen te ontdekken en zichzelf, maar ook medeleerders, te helpen. Voor de foutenanalyse die ze maken, hanteren taalleerders niet de gebruikelijke grammaticale uitleg aan de hand van regeltjes. Vaak hebben deze leerders al vaak regels aangeleerd gekregen, maar slagen ze er nog steeds niet in om zichzelf te verbeteren. *Guerilla Literacy Learners* formuleren voor hun fouten een uitleg en doen dat op een weinig orthodoxe manier. Ze maken gebruik van hun eigen mondelinge en schriftelijke vermogens, proberen zo hun fouten te begrijpen en zoeken strategieën om fouten in de toekomst te vermijden. *Guerilla Literacy Learners* hebben immers vaak weinig grammaticale kennis. De taaldocent begeleidt de leerders en gebruikt hiervoor een narratieve coaching. Naast het voorkomen van eigen fouten, zullen leerders ook andere leerders helpen. Hiervoor worden digitale instrumenten ontwikkeld, zoals Facebookpagina's met kennisvideo's, een MOOC, een blog...

3. Please make mistakes

De taaldocent in het reguliere onderwijs krijgt te maken met een brede waaier aan fouten, zowel in het lager en secundair als in het hoger onderwijs. Maar ook buiten het onderwijs stelt hij vast dat taalfouten in allerlei vormen van communicatie, mondeling en schriftelijk, voorkomen. Voor grammaticale fouten heeft 'Taalwinkel', het online taaladviespunt van de Hogeschool van Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam, een top tien samengesteld².

In de onderstaande zinnen staan tien veelvoorkomende grammaticale fouten, gerangschikt volgens 'ergernis'. Zijn ze herkenbaar?

1. Hun komen morgen pas om 11 uur.
2. Het cadeau wat je voor me hebt gekocht, vind ik heel mooi.
3. We hebben er heel veel aandacht aan besteed en willen we daarom ook dat je er goed naar kijkt.
4. Het merendeel van de mensen die in Afrika wonen, hebben geen elektriciteit of stromend water.
5. Zij kan beter leren als haar zusje.
6. We hoeven ons niet zorgen te maken over geld.
7. Haar dochter heeft me opgebeld en is in verwachting.
8. Het dorp dankt haar charme aan de vele oude boerderijen die er nog zijn.
9. Hopend op een betere toekomst werd het land gemoderniseerd.
10. Jij kunt beter koken dan mij.

Op 1 staat de zin ‘Hun komen morgen pas om 11 uur’. In zinnen als ‘hun hebben’ en ‘hun zeggen’ wordt in de spreektaal in Nederland ‘hun’ als onderwerp bij een vervoegd werkwoord gebruikt. In *Onze Taal* schreef Peter-Arno Coppen, de Taalprof, in 2010 het artikel “Heibel om hun. Hoe het omstrede hun hebben even een mediahype werd”³. Hij had het hierin over de mediahype die werd gelanceerd door voormalig Nederlands onderwijsminister Ronald Plasterk in een column in *Nrc.next* met als kop “Hun zijn laat ik mooi niet toe”. Dat leidde tot een bijzonder vermakelijke discussie tussen de minister en de taalkundige Helen de Hoop op 9 februari 2010 in *De Wereld draait door*⁴.

4. De Guerrilla-leerder

Op basis van een brede verkenning van fouten wil het project de verschillende foutenmakers identificeren. Maar er zijn anderzijds ook taalgebruikers die geen fouten maken. Wie zijn ze en wat doen ze?

1. *De Grammatica Nerd* bestudeert de grammatica omwille van zijn liefde voor de systematiek. Volgens hem is grammatica een normatief instrument: er zijn regels en definities en als de taalgebruiker die toepast of volgt, worden geen fouten meer gemaakt. Hij kan dan ook fouten die gemakkelijk worden gemaakt, koppelen aan grammaticale regels om correcties te suggereren.
2. *De Grammatica Nazi* kent de grammatica zeer goed, maakt zelf geen fouten en houdt ervan om fouten op te sporen en te verbeteren (vooral bij andere taalgebruikers). Hij straft fouten onherroepelijk af.

Interessant wordt het pas als de profielen van de foutenschrijvers beschreven worden. Hier volgt een eerste en nog onvolledige poging tot inventarisatie:

1. *De Taalwiskundige* gebruikt wiskundige principes om de taal zo correct mogelijk te gebruiken. Statistisch weet hij dat het werkwoord *worden* het meest gebruikt wordt in de 3de persoon enkelvoud (*hij wordt*) en dus schrijft hij steeds als uitgang *-dt*, ook bij **ik wordt*.
2. *De Taalvermijder* gebruikt zowel in mondeling als in schriftelijk taalgebruik andere woorden of zinsconstructies, omdat hij het juiste woord niet kent. Vooral bij het spreken of schrijven van een vreemde taal is dat zo. Deze techniek wordt door vreemdetaaldocenten als een pluspunt beschouwd.
3. *De Cultuurmixer* mengt verschillende talen en culturen. Zeker de toenemende invloed van het Engels is in vele talen merkbaar. Dat is duidelijk zichtbaar bij de vervoeging van de Engelse werkwoorden, bv. in *heeft gepierced*.
4. *De Creatieve Mixer* gebruikt de regel op de verkeerde manier. Zo schrijft hij vormen als **hij leefd*. ‘Leefd’ is de persoonsvorm, tegenwoordige tijd, derde persoon

enkelvoud. De stam is infinitief min ‘-en’, dus *lev*. De ‘v’ komt niet voor niet in ‘t Kofschip. Dus is het volgens deze taalgebruiker *hij leefd* met een ‘-d’.

5. *De Esthetische leerder* heeft een linguïstisch oor of oog. Hij weet dat er regels bestaan, maar vertrouwt op de eigen intuïtie. Volgens zijn eigen aanvoelen moet een woord op een welbepaalde manier geschreven worden. Dat is bijvoorbeeld het geval in de vorm **hij antwoord*. Hij schrijft dat als volgt, omdat hij meer vertrouwd is met het woordbeeld ‘antwoord’ dan met ‘antwoordt’. In feite gebruikt hij de taalvorm die in zijn geheugen opgeslagen zit. Jammer genoeg is deze vorm niet altijd de correcte vorm.

Het laatste voorbeeld toont aan dat leerders in hun denken geregeld meerdere foute denkprocessen met elkaar combineren. Zo kan de fout **hij antwoord* zowel door de Taalwiskundige als door de Estetische leerder gemaakt worden.

5. De Guerillatechnieken

Het identificeren van de foutenmakers is in feite het startpunt voor een verbetertraject. Met behulp van videoclips worden de taalfouten verduidelijkt. Enerzijds gaat het om instructiefilmpjes waarin een bepaalde taalfout besproken wordt en de taalgebruiker de grammatica op een onderhoudende manier krijgt aangeboden. Anderzijds gaat het om filmpjes waar taalgebruikers het hebben over eigen fouten en verwoorden hoe ze hebben geleerd om specifieke fouten te vermijden. Daarnaast wordt er ook een MOOC ontwikkeld die taalgebruikers zelfstandig doorlopen om taalvaardiger te worden.

De GuLL-projectgroep werkt de Guerillatechnieken verder uit vanuit het geloof dat leerders door de aandacht voor fouten en het creëren van inzichten geholpen worden in het eigen leerproces. De leerder wordt immers individueel aangesproken, denkt hardop na, zoekt naar oplossingen en is dus in staat om zichzelf te verbeteren.

Noten

- ¹ Voor meer informatie over het project, surf naar <http://www.pleasemakemistakes.eu/> en word lid van de GuLL-Facebookgroepen voor leerkrachten in Vlaanderen en/of Nederland.
- ² Zie: <http://www.taalwinkel.nl/spelling-en-grammatica/top-tien-grammaticafouten/>.
- ³ Zie: https://onzetaal.nl/uploads/editor/1004_hun.pdf.
- ⁴ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=ahERo5iuel4>.